

tot wat de Apostel Paulus „twistige samensprekingen" noemde.

De Heilige Schrift weet wel van een staat van onmondigheid; doch dien laat ze alleen gelden voor Israël onder de Oude Bedeeling. En zooals ze dien voor Israël omschrijft, was hij zeker niet van toepassing op den mensch in den staat der rechtvaardigheid.

K zou het gebruik der uitdrukking daarvoor derhalve ontraden.

Is een uit-vallen uit het Verbond der genade mogelijk?

Bij het Verbond der genade moet, evenals bij de kerk, onderscheiden worden tusschen twee zijden: den naar God, en den naar ons toegekeerde kant.

Van Gods zijde gezien omvat het genadeverbond alleen Gods uitverkooren in Christus; evenals de Kerk, gelijk God haar van eeuwigheid zag en ziet, uitsluitend omvat wie Hij in Christus verordende tot eeuwig leven. En van dezen kan er nooit één uit het Verbond Gods uitvallen: Joh. 10:28; Rom. 8:29 en 30.

Maar, zooals tot de Kerk, naar haar zichtbaarheid in de wereld, ook niet-wedergeborenen en niet-verkooren gerekend worden, zijn in het Verbond der genade, naar zijn uitwendige bediening, ook begrepen, die nooit in Christus gekend zijn en in Hem gelooven zullen. En van dezen zeggen we, zoo ze in ongelooft en onbekeerlijkheid als verwerpers van Gods Verbond openbaar worden, dat ze het Verbond verbroken hebben. Romeinen 9:6 v.v.

Nog ééns: Dramatische voordrachten op onze Jengellings-Vereenigingen.

Een onzer lezers is niet voldaan over wat ik onlangs, in antwoord op een desbetreffende vraag, over bovengenoemd onderwerp schreef. Ofschoon ik natuurlijk in deze rubriek geen discussie openen kan over de onderwerpen, die er in aan de orde komen, wil ik in dit geval, ook ter mogelijke verduidelijking van m'n „advies", van eenig bescheid dienen.

Ik volg de bedenkingen op den voet.

De eerste is, dat elk toneelstukje en elke samenspraak op onze vereenigingen contrabande zijn, omdat ze in zichzelf „onwaarachtig" zijn. „Wij menen zich voordoen als en geeft voor iemand, die men niet is."

M'n antwoord is, dat sprekend of handelend een ander voorstellen of opvoeren nog niet is

„zich voor een ander uitgeven". Het laatste bedoelt misleiding en is daarom onwaarachtig. Het eerste heeft met misleiding niets uit te staan, en valt daarom niet onder het vonnis van leugen.

Ware het anders, dan zou elke goede, d.w.z. levendige en aanschouwelijke, voordracht van een lyrisch of dramatisch stuk proza of poëzie uit den boeze zijn. En dat zal ook m'n criticus niet willen beweren.

Z'n tweede bedenking is, dat het nut van voordrachten-met-handeling toch wel altijd uiterst gering is.

Hij zal het moeten dragen, dat allen, die eenige studie van opvoedkunde maakten, hier vlak tegenover hem staan. Dat alle paedagogen de oefening in juist en levendig voordragen een der beste middelen achten om aandacht, geheugen en verbeelding te scherpen, correct te leeren optreden in 't publiek, juist te leeren spreken, zelfbeheersching en vrijmoedigheid te kweken, en de persoonlijkheid tegenover menschen vrij te maken. Dingen, die een „mensch Gods" niet onverschillig mogen zijn, en die met den dag ook voor ons, Christenen, onmisbaar blijken, zullen we onze roeping in de wereld zoo vervullen, dat we den Christennaam geen oneere aandoen.

„Maar gij voert onze jonge menschen door samenspreken en het opvoeren van dramatische stukjes toe te staan, naar den schouwburg", zegt m'n criticus.

Dit ontken ik met heel veel nadruk.

Het onderscheid tusschen dramatische voordrachten en het publieke toneel, gelijk wij het kennen, is zoo groot en zoo tastbaar, dat ik een poging om het in 't licht te stellen een beleediging voor m'n lezers zou achten.

't Is groot genoeg, om er onze jongelieden van te overtuigen. En een opvoeder is schuldig, om dat ook te doen. Op dit punt en op talloos veel andere, waar het ook op juist onderscheiden aankomt, om het alleszins geoorloofde en nuttige geen lokaas te laten worden naar het gevaarlijke en door God verbodene.

We zijn er dan als opvoeders niet mee klaar, dat we, om het gevaar voor het ééne, ook het andere kortweg verbieden. Dat is gemakzucht of nog iets ergers.

Dan doen we als de boer, die, omdat er slooten om de wei zijn, zijn kalveren heel den

den overzien; wij ronden het af tot een eigen kleine schepping in de groote. Dit is het wezen van alle verlichting. Het is daarbij onverschillig, in hoever het verhaalde verband houdt met werkelijk voorgevallen gebeurtenissen.

Een volkomen verzomen verhaal, dat het leven zuiver nasept, is meer waar, artistiek gesproken, (en we mogen artistiek spreken) dan een zich als epische kunst aandienende historie, die niet in haar kader past. Hierop stranden dan ook vele romans „à clef", d.w.z. zulke, die onder veranderde namen historische, dikwijls nog levende personen laten optreden.

En het lezend publiek moet leeren begrijpen, dat het doel van de zuivere epicus niet is, dorps- of stadsschandaaltjes minimaal te vernemen. Heeft de schrijver bezwaren tegen personen of gebeurtenissen, dan staan hem andere wegen open. Desnoods schrijft hij een openlijke charge, een allegorie of een satire, die zich dus als zoodanig aandient. Is hij minder geïnspireerd, dan kan een brochure of een ingezonden stuk wellicht helpen. Maar de kunst houde men zuiver.

De verteller schept een eigen stuk leven, met een eigen atmosfeer, eigen menschen en een eigen gebeuren. Een apart wereldje dus, wel verwant aan het groote leven, maar principieel daarvan onderscheiden. Hoe zou nu een mensch uit de werkelijkheid daarin organisch zuiver kunnen worden opgenomen? Want op dit „organisch" komt het aan.

Laten we dat wereldje thans eens van naderbij bekijken.

Wat is zijn criterium? Evenals in het groote leven: de handeling. De gedachte vindt eerst haar voleinding in de daad. Hiermede is de impressionistische stemmingskunst, die sinds 1880 de epiek verlaat heeft, in het ongelijk gesteld tegenover de gezonde intuïtie van het ongeletterde volk, dat in een boek in de eerste plaats vraagt naar handeling. De „verhalen-honger" is, naar mijn innige overtuiging, van huis uit niet „ordinair". De zuivere epicus, laat staan de Christelijke, vlucht niet weg uit het concrete. Komt het erop aan, psychologische processen te beschrijven, teere stemmen te vertolken, het geestelijke te grijpen? De mensch is immers nimmer zuiver geest? Een trekken van de mond, een blik, een bijna onmerkbaar gebaar, een natuurdetail, menschevormig of symbolisch opgevat, kan de bizonderste zielgesteldheid voor de lezer doen leven. Hier is voor de epicus in de beperking nog menige meester-titel te behalen! We begrijpen intusschen, waarom de echt-menselijke Vondel in zijn „Lucifer" engelenveeren laat stuiven en de sleutel van 't wapenhuis laat halen. En we herinneren ons, hoe zelfs de muziek, die schijnbaar zuiver geestelijke kunst, werkt met bewuste en onbewuste herinneringen aan stroomende beekjes, windgeruis in boomten, klokklagen, vogelgezang, voetstappen, lachen en schreien,

lieven zomer in het dompige hok opsluit. Of als de herder, die, om ontslagen te zijn van de moeite over zijn schapen te waken, ze opsluit in de kooi.

„Maar wat moet er dan voorgedragen en opgevoerd worden?" wordt er verder gevraagd.

M'n antwoord is: dat onze jongelieden hun ouders, en onze vereenigingen haar leiders hebben, om daarover te raadplegen; en dat ze dat op dit punt vooral nooit dienen te verzuimen.

Ten slotte nog deze opmerking, dat we tegen wereldgelijkvormigheid zeker niet ernstig genoeg kunnen waken, eerst bij ons-zelfen en dan bij onze kinderen; doch dat tot dit waken ook behoort, dat we voor „gelijkvormigheid" niet bang zijn, als in den „vorm" niet de „wereld" zit.

V.

Correspondentie. Twee onzer lezers, die mevrageden over de Matthäus-Passion en over Oratorium-uitvoeringen in het algemeen, moge ik verwijzen naar wat ik ter zake schreef in no. 30 van onzen 7den en in no. 27 van onzen 8sten Jaargang.

V.

F.

LITERATUUR EN KUNST.

De vrome Gezelle.

II.

In het vorige artikel hebben we opgemerkt, dat men, om den vromen Gezelle te ontmoeten, vooral uit twee groepen van verzen citeeren moet: die, waaruit spreekt de Gezelle, die zich schuldenaar voelde voor God, en die, waarin de bidder Gezelle naar voren treedt.

Van de eerste verzen-soort gaven we de vorige maal eenige voorbeelden; thans willen we uit de tweede een keuze doen, om alzoo, naar de bedoeling die we met deze artikelen hadden, in het Gezelle-beeld, dat op den herdenkingsavond geschilderd werd, de naar onze meening juiste tekening te brengen.

donder, stadsruiner, enz., dus met zintuiglijke gegevens.

De groote, onoverzienbare verwikkelde levens-handeling echter lijkt het oude „panta rei" in het gelijk te stellen; evenals Kloos' zee wascht zij zich zelfen af in eeuwige verreiniging. Niet aldus het gebeuren in de epische kunst. Hier is immers een cirkel getrokken; de na-schepper kijkt neer op zijn eigen wereldje, dat hij naar slot en zin overziet. De handeling is ingekind en perspectivisch geordend. Er is dus een nabij en ver, er zijn hoofd- en bijfiguren. Ergens in het verhaal is het centrum, waar de schrijver onzichtbaar positie heeft gekozen, het punt, waarop alle lijnen van 'de omtrek uitkomen. De feiten zijn daaromheen architectonisch gerangschikt. En omdat het verhaal zich voortbeweegt in de tijd, volgen wij die architectuur aandachtig en geboeid vatten wij haar samen onder onder het woord spanning.

Spanning is het essentiële in de verhaalkunst. Zij zal alleen daar kunnen zijn, waar het verhaal als een eenheid, „einhedich", is gezien.

In dit opzicht luistert zij zeer nauw.

Is echter aan die hoofdvoorwaarde eenmaal voldaan, dan blijkt zij plotseling zeer meegaand te zijn. Want zij is niet de pseudo-spanning in zekere sensatielectuur, die van geen regelmaat weet en altijd sterker prikkels behoeft; ook is zij niet enkel snelheid, die zichzelf ten slotte doodraast. De epische spanning beidt haar tijd, beïnt het intermezzo, verandert zich desnoods bijna in haar tegendeel, maar blijft loeren achter de horizon. En als haar oogenblik komt, springt zij naar voren, geruischloos en overmachtig.

We begrijpen nu, dat niet elke letterkundige constellatie voor de epiek gunstig is. Er zijn twee hoofdvoorwaarden, waaraan zulk een constellatie moet voldoen. De eerste is een zeker naïef realisme — de tweede, in schijnbare tegenspraak daarmee, een zekere onafhankelijkheid van de werkelijkheid. De verhalen moet in kern concreet blijven, maar met die in kern concrete gegevens moet hij vrij durven spelen, evenals de componist met zijn tonen. Hoe zou anders het woord „compositie" ook een litteraire term kunnen zijn!

In de muziek intusschen beteekent het woord compositie het voltooid werk, het resultaat. In de letterkunde zegt het alleen, dat het resultaat bereikt is door zekere samenstelling, zekere groepeerings en schikking. Over die samenstelling zelf zegt het woord „compositie" niets. Ook vertelt zij niets over het essentiële van de verschillende letterkundige genres. Daarom geven we hier de voorkeur aan onze thans voldoende omschreven benaming „spanning".

(Slot volgt.)

¹) Lezing, gehouden 17 April j.l. voor de Ned. Chr. Radio-Vereeniging.

²) Dit lijkt ons 't gevaar der jongere richting in het proza.

POPULAIR-WETEN - SCHAPPELUKE SCHETSEN

Spanning en Humor in de Verhaalkunst. ¹)

Er is een schuchter ontluikende, Nederlandsche Protestantisch-Christelijke letterkunde. Dat groote bijvoeglijke naamwoord „Christelijk" kan echter alleen dan verantwoord zijn, wanneer men uit een eigen, positief beginsel wil leven en werken. Het komt niet vóór alles er op aan, de letterkundige mode zoo trouw mogelijk bij te houden en soms desnoods dapper vooruit te draven, — het is niet de vraag, of we onstuimiger of voorzichtiger zullen volgen, maar waar en hoe lang en in hoever en of we zullen volgen.

Een goede Christelijke letterkunde zal dan ook minder afhankelijk willen zijn van de heerschende kunstrichtingen en meer bewust de reflectie aandurven. De echte intuïtie vreesst trouwens de reflectie niet, doch gebruikt haar.

Laten we trachten, eenige nauw samenhangende gedachten in verband hiermede uit te werken, met name ten opzichte van de epische kunst.

Er is souvereiniteit in eigen kring ook der... fantasie. 't Gemakkelijkst te aanvaarden lijkt zij in de bouwkunst. Toch komen de lijnen en vormen, waarmee de bouwmeester werkt, in de natuur zoo niet voor. Niemand ook zal zeggen, dat de beeldhouwer onwaar is, die de Gerechtigheid voorstelt als een geblijddoekte, wegende vrouw, ofschoon er zoo een nooit op de markt zit. „Logen" ook de afbeelders van sphinxen, centauren, faunen, Hermessen en engelen? En mocht Michel Angelo geen athletische figuren laten zweven in de lucht? Niemand immers zal het ook de muziek kwalijk nemen, dat zij meer is dan enkel natuur- of stemgeluid.

Want de kunstenaar is na-schepper. In dat „na" zit zijn gebondenheid, in dat „scheppen" zijn vrijheid.

En nu de epische kunst. Zij zal de werkelijkheid mogen verdichten, of zij zal niet zijn. Want de kunstenaar is meer dan kroniekschrijver. Het is echter van belang, de aard dezer verdichting te onderzoeken.

Het is alleen God, die het epos van de tijd overziet; de verhalende mensch echter moet zich een horizon, een gezichtsveld, een standpunt kiezen, dat een begrenzing beteekent en een perspectivische ordening insluit. Dat het groote leven slot en zin heeft, ziet alleen God; voor ons is het een kwestie van geloof. Maar het stukje leven, waarvan wij epische kunst willen gaan maken, moet door ons naar betekenis en einde wor-

de
de
het
zie
is
uit
ver
mo
zeg

Z
stre

D
om
ontl
in
pijn
met
and
gen
bes
te
is
hij
van

B
En
de
M
kun
zelf
naze
gen
bree
de
bidd
en
nos

Bic
En
krach
altijd
wijs
als n
door
eest
vond
teeko
hart
ook
steld
in h
vers